

WPROWADZENIE

Leszek Kopciuch

Od drugiej połowy XIX wieku coraz żywsze było w filozofii przekonanie, że kondycja człowieka – zarówno w pespektywie kulturowo-cywilizacyjnej, jak i indywidualnej – zaczęła podlegać przemianom, których efektem był coraz wyraźniejszy kryzys, obejmujący coraz mocniej kolejne dziedziny ludzkiego życia. W płaszczyźnie pozateoretycznej kryzys objawił się w XX wieku w dwóch wojnach światowych, w powstaniu systemów totalitarnych, w ludobójstwie, zbrodniach wojennych, i wreszcie – już po II wojnie i w czasach najnowszych – w bujnym rozwoju kultury masowej i konsumpcjonizmu, w zaniku uznania dla prymatu wyższych wartości duchowych. Najnowsze wydarzenia polityczne pokazują ponownie powrót do agresji i przemocy jako środków prowadzenia polityki – nawet w kręgu krajów europejskich, żywiących do niedawna nadzieję, że tego typu polityka jest już tylko „sprawą historyczną”. Podobnie wyraźnie pojawiły się współcześnie zagrożenia motywowane terroryzmem.

Jak zasadniczo różnią się nasze czasy od optymistycznej wiary dziewiętnastwiecznych pozytywistów! Jak daleko nam do optymistycznej wiary Julesa Verne’a, że postęp ludzkości jest przesądzony, a rolę jego narzędzia spełniać ma nauka i technika!

Najnowszy tematyczny numer „Kultury i Wartości” jest poświęcony zagadnieniom postępu i kryzysu w kulturze. Teksty przygotowali autorzy pochodzący z różnych polskich ośrodków naukowych. Teksty powstały na bazie referatów wygłoszonych w trakcie konferencji „Od idei postępu do idei kryzysy”, którą w dniach 27-28 stycznia 2014 zorganizował w Lublinie Instytut Filozofii UMCS oraz kwartalnik „Kultura i Wartości”.

Tekst Andrzeja Niemczuka dotyka najogólniejszych teoretycznych kłopotów i trudności, w jakie wikała się kategoria historycznego postępu. Opracowanie przygotowane przez Sławomira Raubego zawiera omówienie poglądów, jakie na temat kulturowej roli mitu wypowiedział Ernst Cassirer. W perspektywie kulturoznawczej kwestię globalizacji analizuje Adam Nobis – stawiając ważne pytanie o to, co właściwie decyduje o tym, że jedni widzą globalizację jako oznakę postępu, podczas gdy inni widzą w niej symptom kryzysu. Trzy kolejne teksty (przygotowane przez Michała Bohuna, Halinę Rarot oraz Cezarego Jędrysko) podejmują zagadnienie postępu i kryzysu w tych specyficznych kontekstach teoretycznych, które się wyłoniły w filozofii rosyjskiej. Ostatni tekst, napisany przez Barbarę Grabowską, przenosi kwestię postępu i kryzysu w wymiar relacji między ludźmi a zwierzętami.

Problematyka analizowana w poszczególnych opracowaniach jest więc niezwykle zróżnicowana, co adekwatnie pokazuje różnorodność kontekstów, w jakich w filozofii oraz kulturoznawstwie podejmowane jest zagadnienie postępu i kryzysu.

LESZEK KOPCIUCH, habilitated doctor, Institute of Philosophy, Maria Curie-Skłodowska University in Lublin, Poland.
Email: leszek.kopciuch@poczta.umcs.lublin.pl

